

trave in sena. Kako pa si to pridelati? Nikakor drugače, kakor s tem, da čez travnike napeljujemo vodo po izgledu gospodarjev v Lombardiji na Laškem.

Morebiti se nam pozneje prilika ponudi, da bomo bolj na drobno popisali laško namakanje travnikov; za zdaj naj zadostuje našim bralcem, da jim povemo, kaj je o tem uže pred mnogimi leti pisal za kmetijstvo zelo zaslužni mož in slavni pisatelj dr. Burger, ki je laške naprave za močenje travnikov sam ogledaval in videl njih čuda veliki vspeh. Pisal je tako le:

„Laški kmetovalci pa so šli še dalje; premišljevali so in skušali ter iznašli zimske senožeti (prati a marcita), katere dajejo celo zimo travo za klajo govedom. Tako je mogoče bilo imeti veliko število živine, namolzi obilo mleka in delati iz njega sir, ne le za domačo potrebo, temveč tudi za prodaj v tuje dežele, ki jim je vsako leto donesl 1 milijon in 200.000 gold. Take senožeti pa narejajo tako, da voda na njih nikjer ne zastaja, ampak se čez senožeti vlije in odteče. Če pozimi toplota tudi več stopinj pod ničlo na termometru pade, ali če tudi sneg pride, vendar voda ne zmrzne zato, ker nagloma odteče, in trava, ki jo kosijo januarja meseca, izraste 4 do 6 palcev visoka. Vode potrebujejo tako ravnane senožeti leto in dan veliko, a tudi pridelek trave na taki zimski senožeti je sila velik, kajti kosijo jih 5—8krat na leto in na enem oralu pridelajo vsako leto 714 centov trave ali 142 centov sena. Zato pa ima tudi tam en oral take senožeti vrednost kacij 2600 gld.“ — Tako piše dr. Burger o veliki koristi močenja travnikov na Laškem.

Se ve da podnebje naše dežele je vse drugačno, kakor na Laškem in da po takem pri nas ne moremo pričakovati tolikih košenj, vendar bo to uže velika dobrota za nas, če namesti slabeje trave pridelamo žlahnejo in pa take boljše trave veliko več kakor dozda.

Da pa moremo vpeljati dobro močenje travnikov po izgledu laškega, treba nam je izvedenca, ki take naprave pozna in jih je uže sam naredil. Potreba je pa tudi, da se naprave za namakanje senožeti ob enem vpeljejo z napravami za osušenje zato, da eno ne ovira drugega. Po vsem tem je jasno, da se obojno delo mora pod vodstvom izvedencev ob enem pričeti zato, ker se eno z drugim vjema, in da mora odboru, kateremu je izročena skrb za obdelovanje ljubljanskega močvirja, zdaj skrb biti, da dobí možá, ki je dejansko izveden o močenju na suho dejanega močvirja. S tem še le bode mogoče, vsaj nekoliko vresničiti ono veselo prerokovanje, da utegne naš mah kedaj še Banat za kranjsko deželo postati.“

Živinozdravniške stvari.

Ovčji jeterni metulji ali metljaji.

(Vprašanje in odgovor.)

Vredništvo „Novic“ je prejelo sledeči dopis:

„Imel sem nedavno priliko, opazovati neko ovčjo bolezen, po kateri ovce poginejo. Ta bolezen je pri nas znana pod imenom „ovčjih metuljev“ zato, ker se nahajajo v jetrih po 15 mm. dolgi in po 10 mm. široki in plošnati črviči, ki so ravno take barve kakor jetra. Ker se je uže večkrat pripetilo v našem kraju, da poginejo ovce po tej bolezni, obračam se s prošnjo na sl. vredništvo „Novic“, katero je uže večkrat na enake prošnje odgovorilo, naj nam pojasni vzrok bolezni in pové, kako jo ozdraviti.“

V Lomeh 29. svečana 1880.

Gaspar Rudol, večletni naročnik „Novic“.

Odgovor vredništva. Radi odgovarjamo na to vprašanje tako-le: Metulji ali metljaji so črviči, ki se v jetrih *) zaredé največkrat pri ovcah, manjkrat pri goveji živini in prešičih, še bolj redkokrat pa pri konjih. Bolezen se rada z zlatenico in vodenico združi, in obstoji v tem, da se v strugah jeter, kjer žolč teče, več ali manj metljajev napravi. Bolezen napade ali posamesna živinčeta, ali pa kot kuga o mokrotnih letih in pri škodljivi močvirni paši cele čede.

Znamenja bolezni. Bolezen se večidel nati-homa prikrade; le ko hujšo stopnjo doseže, se očitno pokaže; včasih se pa še le najde, ko živinče pogine in se pri raztelesovanju jeterni metljaji najdejo. Navadna znamenja so sledeča: živinče postane leno, trudno; jed mu ne diši, volna postane pusta in se rada puli; oko postane rumenkasto, žlemlna koža gobca blede ali umazana, rumenkasta; zobje se majejo, trebuh jo napet zlasti na desni strani, kjer jetra ležé; blato je večidel, posebno proti koncu, driskasto. Pod kožo se napravijo včasih sem ter tje vodene otekline. — Metulji pa ne pridejo od zunaj po pijači ali jedi v jetra, ampak se zaredé v samih jetrih; če jih iz jeter deneš, kmalu poginejo.

Pretek in konec bolezni. Bolezen dolgo časa trpi, tri do šest mesecev in celo do enega leta, predno živinče umori. Ozdravi se le koj o začetku, če se škodljive zadeve, ki so bolezen naključile, naglo odvrnejo. Če pa bolezen bolj huda postane, se ne ozdravi več, ker nobeno zdravilo ne more črvov iz jeter pregnati zato, ker do njih ne more.

Vzroki. Največkrat je vzrok bolezni močvirnata in slabo spravljena ali večkrat zmočena klaja v mokrotnih letih, kakor tudi paša po močvirnih pašnikih, kjer bičje in ločje raste in kjer večkrat voda nastopi. So pašniki, kjer se živina prav rada pase in dobro pašo dobiva, da se zelo zredí, a pri tem bolezen dobí, ki se potem pozimi včasih tako pohujša, da cele čede po njej poginejo. Zavoljo tega se ne smejo nikdar ovce, ki so za pleme namenjene, na take pašnike goniti.

Ozdravljanje. Le prav od začetka bolezni bi moglo ozdravljanje kaj koristiti, če se razen tega, da se vzroki popolno odvrnejo, živini encijana, pelina, kalmeža, hrastove skorje daje. Nekateri hvalijo praženo žito s kuhinjsko soljo, spet drugi apno ali apneno vodo s petrolejem itd. Vendar če se bolezen v celi čedi prikaže, vedno več dobička kaže, metljajevo ovco brez odlašanja, dokler še preveč ne hira, mesarju dati, ker je tako meso o začetku, pa le o začetku bolezni še za vžitek pripušljivo. Če je pa živinče hudo shujšalo, ni nič več vredno in ne sme se več v mesnicah prodajati, pa tudi ne domá vživati.

Jeterni metljaji pri ovcah so poglavitni pogrešek (patentni tadel) in do dveh mesecev po kupu kupčijo razderejo.

Gospodarske novice.

Prvi hrvaški vinski somenj v Zagrebu.

Hrvaška slav. kmetijska družba razpošilja imenik za vinski somenj prijavljenih vin. Iz tega imenika se razvidi, da se je za vinski somenj ponudilo za prodajo do 80.000 veder vina in to od l. 1834. do 1879. Cena je najniža 3 gold. 92 kr. vedro in najviša 30 gold. 80 krajc. vedro. Za naše vinske trgovce bode gotovo ta somenj velike važnosti, zatoraj jim priporočamo, da se

*) Tudi v pljučah se pri ovcah nahajajo metljaji, pa so vse drugačne podobe, belim nitkam podobni, in vendar ravno lista živalica.

ga udeležijo, ker na sejmu smejo prodavati svoja vina samo vinorejci, ter bodo imeli priliko spoznati se z vinorejci hrvatskimi in z njihovim pridelkom.

Somenj bode v prostorih hrvatske slavonske kmetijske družbe 17., 18. in 19. marca.

Katalogi za ta somenj se morejo dobiti zastonj pri kmetijski družbi in trgovski zbornici v Ljubljani, Trstu, Celovcu, Gorici, Gradcu itd., kakor tudi pri hrv.-slav. kmetijski družbi in trgovski zbornici v Zagrebu.

S sejmom bode združena tudi izložba orodja za vinorejo in kletarstvo.

Trtna uš — phylloxera — ni pozebla v letošnji hudi zimi, kakor so poročali časniki.

Gospod Lichtenstein je po naročilu aklimatizijske družbe v Parizu skušnje delal s trtami, da bi se izvedel vpliv mraza na ta mrčes. Dal je za to nekatere trte, ki so bile zelo ušive, izkopati in uši več dni razpostaviti prostemu zraku v mrazu deset do enajst stopinj. In kaj se je pokazalo? Ves mrčes je ostal popolno živ in zdrav. Dal je trtne uši tudi z vodo politi, ki je o mrazu potem zmrznila; al tudi zdaj niso pozeble.

Na vinorejski šoli v Mariboru

je bila konecletna preskušnja učencev 16. dne u. m. Ker ravnatelj gosp. Göthe zaradi bolezni biva v Gorici pod milejšim nebom, je adjunkt gosp. Hanzel skoro iz vseh predmetov sam izpraševal in to s prav dobrim uspehom sebi na čast in učencem na hvalo. Tako poroča časnik „Slov. Gosp.“, pa miluje večino učencev slovenskega rodu, katerim se je videlo, koliko so trpeli, predno so toliko se privadili nemščine, da so mogli nemška predavanja razumeti. Po takem se povsod vidi, koliki trpini so Slovenci, da si morajo tudi izobraženja v kmetijstvu iskati na poti nemškega jezika, kakor da ne bi zmožen bil slovenski jezik za predavanja kmetijska!

Poročila o pretekli zimi.

Na Ogerskem so po izvedbah kupčijskega ministerstva skoro povsod vsa sadna drevesa tako zelo pozebla, da bodo komaj v 3 ali 4 letih zopet sad donala. — Okoli Pariza je bil tak mraz, da imajo samo na rožah okoli 140.000 frankov, to je, 35.000 gld. škode. Celó prav stare cedre, o katerih se je mislilo, da jih noben mraz ne pomori, so mrtve. Od leta 1837. Francozi ne pomnijo take grozne zime. Tudi sadni pridelek je za letošnje leto pokončan. — Iz Aleksandrije v vročem Egiptu se poroča, da je veliko sadnega drevja konec vzelo in da so ljudje, nevajeni tacega mraza, veliko trpeli. — Okoli Genove na Laškem je pozeblo toliko oljk, da se njih škoda ceni na 5 milijonov lir. — Prav nasproti Evropi pa je bilo v Ameriki toplo vreme, in sicer tako, da so o božiču imeli nov grah in fižol, novo solato in novo zelenjad; tudi rudečih jagod so imeli celo zimo.

Naravoznanske stvari.

Važnost vode za rastlinsko življenje.

Spisal Jan. K. Pihelštajnski.

(Konec.)

Konečno moramo tudi rôso omeniti. Rôsa sama ni za večino rastlin zadostna, združena z dežjem je pa

tako rekoč konfekt rastlinskemu življenju. Ona tudi uže za to ne more rastlinam zadovoliti, ker je v pravi razmeri z drugimi podnebnimi mokrotami, to je, navadno je takrat mnogo rôse, kedar je zrak z vlago vsled dežja uže zadosti nasiten, in tako rastlinam večkrat v najbolj suhem času rôse manjka. Velik razloček med dnevno in nočno toploto ne zadostuje, da mnogo rôse nastane, če sta zrak in zemlja izsušena. Nezačuden je rôsa tudi zato, ker večinoma le nizkim listnatim bilkam in grmovju služi, menj pa drevju. Vrtnar in poljedelec zato veliko bolj rôso ceni, kot gozdar.

Listi koruzni (turšični) stojé v jako šiljastem kotu proti stebli, rôsa odteka tukaj od lista na steblo in potem do korenine ali pa jo uže rastlina pri listnem izrastku neposredno popije. Takim rastlinam je rôsa najbolj koristna.

V našem domačem gospodarstvu moremo po navadi rastlini vode samo v tekoči podobi prilijati. Redko kje se zgodi, da za močenje prsti — zemlje — sneg nalašč za to iz ledenic ali pa iz gorskih lukenj dovažajo. Tudi vodo v podobi hlapa moremo prirediti rastlinam samo v steklenih gojilnicah.

Pri rabi tekoče vode moramo na to paziti, da je temperatura vode proti zračni temperaturi v pravi razmeri; ne sme se tedaj zmerom mrzla voda studencev, vodnjakov ali pa iz potoka koj za prilivanje rabiti, temveč naj se v zato pripravi posodi, kadi ali čabru pusti tako dolgo stati voda, dokler se njena toplota toploti zraka približa. Koristno je vodi gnojnih tvarin primešati, da rast pospešujejo. Žalibog, da se to sredstvo premalo rabi! — In tako pridemo do tretjega glavnega načela:

„Daj vodi toploto zračni primerno in jej primešaj kolikor mogoče redilnih tvarin in zemljo topečih kislin!“

Ozir po svetu.

Pravoslaven pogreb.

Ako je človek dalje prišel po svetu, več vidi in zna. Posrečilo se mi je 24. prosinca, da se z nekim posvetskim gospodom peljem v Marijindol v Vojaški Krajini — in tam je soproga ondašnjega grško-nezedenega gospoda župnika mrtva ležala na odru. Malo se tam mudimo, ljudi je bilo polno zbranih. Kmalu po drugi uri popoldne se začne pogreb, a na kmetih sijajen pogreb! Došli so bili trije stranski župniki (popi), eden iz samostana Gomerja, eden iz Moravic, eden pa iz Ponikav.

Vsi trije lepo oblečeni v dolge cerkvene plašče, gredó v sobo, kodi je blaga gospá ležala na mrtvaškem odru. Vsak ima v rokah debelo knjigo in križec, cerkovnik ima kadilnico s kadilom vred, na kateri pa je polno kragulcev bilo. Dečkov je osem dvojic, vsak ima zvonec v roki. Popi začno popevati, kaj, tega nisem umel, samo cerkovnik in dečki so zmerom odgovarjali: „Podaj Gospodine, pomiluj gospodine! Amen!“ Tako so popevali tri četrt ure. Ko je to minulo, začne vsa rodbina, deca in soproga poljubavati mrtvo. Potem jo z mrliškega odra dvignejo in položé v jako lepo rakev, a ne zabijejo je, temuč odnesejo jo pod milo nebo na dva, z vrvmi zvezana kolca, — in se začno pripravljati na odhod: moški naprej po dva in dva.

Prvi moški je nesel križ, ki na gomili ostane, za križem je Vlah, kakor jim mi velimo, nesel bandero, za banderom je drugi pravoslavac nesel drugi križ, ki nima nič podobe na sebi, za tem križem so šli moški s svečami v rokah, za njimi pa so korakali oni dečki, ki so zvonce nosili in neprenehoma zvončkali do zmrzle jame